

Podstata rezerv a chyby při jejich vykazování

Ladislav Mejzlík

Úvodem

Než se začneme zabývat rezervami, bylo by vhodné se na úvod zamyslet nad tím, co to jsou nejistoty a jaké je jejich postavení v účetním výkaznictví, protože nám to pomůže porozumět podstatě rezerv a důvodům, které vedou ke stanovení požadavků na jejich vykazování v účetnictví.

Co je to nejistota?

Nejistota je vlastně podmínka, jejíž naplnění nebo ne-naplnění v budoucnosti bude mít ekonomický dopad na účetní jednotku. To, jak podmínka dopadne, se sice dozvíme až v budoucnosti, ale tato podmínka vznikla již v minulosti jako důsledek nějaké události (skutečnosti). Důsledky naplnění podmínky mohou být jak pozitivní, tak i negativní. Důležité ale je, že i když se nejistota naplní až v budoucnosti, tak podstata nejistoty vznikla v minulosti a je k datu účetní závěrky známa - již o ní víme, protože je důsledkem něčeho, co se již stalo a o její existenci tedy není pochyb.

Mají se nejistoty vykazovat v účetnictví?

Prapůvodním úkolem účetnictví bylo zachycovat a vykazovat již proběhlé transakce. Účetnictví vlastně vzniklo jako „paměť“ benátského kupce koncem 15. století. Postupným vývojem se však z účetnictví stával informační model, který umožňoval uživatelům posuzovat hospodaření účetní jednotky, porovnávat jeho vývoj v čase a srovnávat jej s hospodařením jiných účetních jednotek. Na základě těchto informací pak mohli uživatelé činit svá ekonomická rozhodování, která s danými účetními jednotkami souvisela (investovat, prodávat, nakupovat, půjčovat apod.). Jak se svět a hospodářství komplikovalo, tak vznikala potřeba po nových informacích, které nevypovídají jen

o tom, co se v účetní jednotce stalo v minulém roce, ale o tom, co lze očekávat v budoucnosti. Změnilo se paradigma (vzorec myšlení a chápání) toho, k čemu účetnictví slouží. Příčinou nebylo účetnictví samo, ale jeho vnější prostředí a požadavky uživatelů na ně.

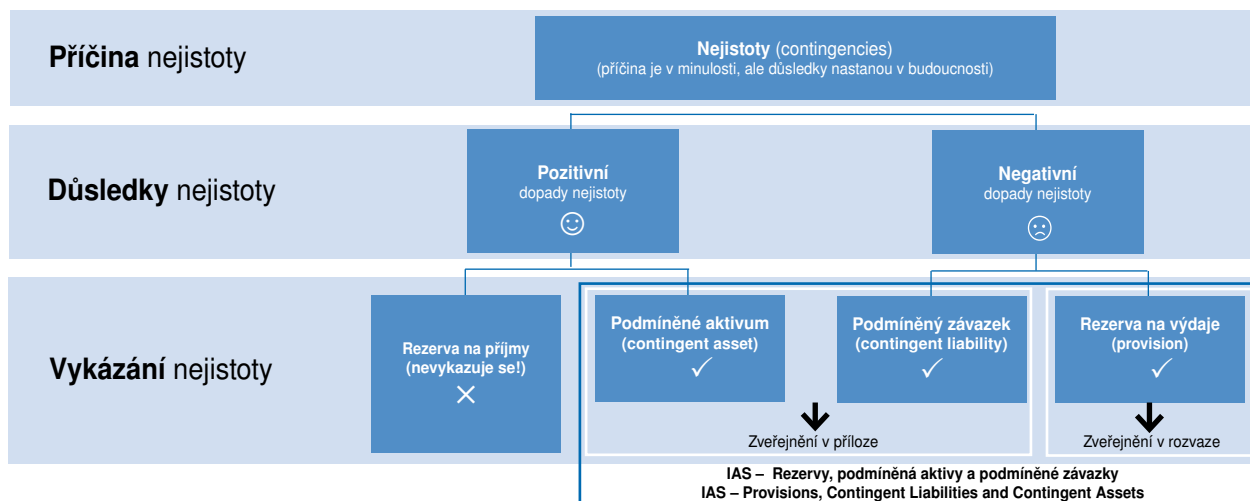
Pokud akceptujeme tento proces jako nevyhnutelný vývoj účetnictví v důsledku objektivních změn v jeho okolí a požadavcích na informace poskytované účetnictvím, pak je jasné, že účetnictví nemůže zůstat pouze u zaznamenávání minulých transakcí, ale musí do svých výkazů zahrnout i odhady budoucnosti a tím tedy i důsledky známých a existujících nejistot. Takový přístup však není bezbřehý a neznamená, že v účetnictví můžeme zaúčtovat cokoli, co nás napadne, že by se mohlo v budoucnosti stát, protože nemůžeme vykazovat události, jejichž příčiny ani důsledky dosud nenastaly nebo jejichž dopady nejsou ocenitelné apod.

Jak přistupuje účetnictví k vykazování nejistot

Současné koncepční rámce účetních systémů se shodují v tom, že při vykazování nejistot preferují zásadu opatrnosti (prudence concept), a to i v případech těch účetních systémů, které jako svou hlavní účetní zásadu deklarují věrné a poctivé zobrazení skutečnosti (true & fair view) a ve kterých tedy není opatrnost prioritou, ale spíše omezením (výjimkou), jako je tomu například v IFRS.

Při vykazování nejistot se pak nechováme stejně (symetricky) k pozitivním a negativním důsledkům nejistot. Výsledkem je, že se v rozvaze nevykazují nejisté příjmy, ale vykazují se nejisté výdaje. Důležitým kritériem při rozhodování o tom, jak bude nejistota v účetnictví zobrazena, je také míra nejistoty. Ty nejistoty, jejichž pravděpodobnost naplnění je nižší než 50 % (jsou tedy možné, ale nepravděpodobné), se pouze zveřejní v příloze.

Koncept vykazování nejistot zobrazuje následující schéma:

Co je to tedy rezerva?

Rezerva zabezpečuje aktuálnost účetnictví tím, že přiřazuje náklady do správného účetního období, ve kterém došlo k události, jež jsou jejich příčinou, a to bez ohledu na období, ve kterém budou vypořádány (uhrazeny). Pokud jsme někomu způsobili škodu, o jejíž náhradu probíhá soudní spor, pak má být odhadovaný výdaj na vypořádání sporu zahrnut do nákladů toho období, kdy byla škoda způsobena, a ne do období, kdy byla žalována, odsouzena nebo dokonce uhrazena.

Rezerva je tedy ve své podstatě závazkem (je v rozvaze součástí cizích zdrojů), u něž nemusíme znát přesně ani věřitele, ani splatnost, ani přesnou výši závazku, pouze s pravděpodobností větší než 50 % počítáme s tím, že budeme muset v budoucnu platit a této povinnosti se nemůžeme jednostranně vzdát. Rezervu tedy nemůžeme sami sobě určit a pak si ji sami rozmyslet, jako je tomu v případě přístupu českých účetních předpisů k rezervám na opravy stálých aktiv, které z tohoto pohledu nejsou rezervou, ale daňovou úlevou, a například podle IFRS není jejich vykazování možné.

Pro správné vykazování rezerv je klíčové identifikovat, zda má účetní jednotka existující současný závazek a co bylo příčinou jeho vzniku – nemusí to být smlouva nebo právní předpis, ale mohou to být například i veřejně učiněné přísliby nebo obvyklé způsoby chování v minulosti, které vyvolávají oprávněná očekávání třetích stran, že takto bude účetní jednotka postupovat i v budoucnu. Pokud tedy společnost vyhlásí, že do čtrnácti dnů může zákazník vrátit zakoupené nenošené oblečení bez udání důvodu přesto, že mu to žádný právní předpis neukládá a činí tak zcela dobrovolně z reklamních důvodů, pak je to důvodem vzniku závazku ve formě rezervy na výdaje, které bude nutné vynaložit v souvislosti s vráceným zbožím (například jeho přebalení a následný prodej ve slevě apod.).

Druhou podmínkou pro vykazování rezerv je spolehlivost ocenění (odhadu budoucích výdajů), které se posuzuje prizmatem opatrnosti. Argumentovat tedy obtížností stanovení odhadu jako důvodu pro nevykazování rezervy je prakticky nemožné, protože stanovit nějaký odhad je možné vždy a při vykazování závazků (a tím i nákladů) je na rozdíl od aktiv (a tím i výnosů) třeba počítat i s těmi závazky, které nejsou jisté, ale jsou pravděpodobné. Proto je v případě rezerv lepší nepřesný odhad než žádný. Pokud by však k takové situaci přeci jen došlo, pak je účetní jednotka povinna popsat příčiny neschopnosti stanovit výši rezervy a popsat je v příloze k účetním výkazům.

Mýty, chyby a omyly v oblasti rezerv

Příčiny chybného chápání rezerv

Chybné nebo nejasné formulace právních předpisů

Zákon o účetnictví (ani jeho prováděcí předpisy) příliš nepomáhají ke správnému chápání rezerv v českém účetnictví. První (vyhlášené) znění zákona o účetnictví z roku 1991 vůbec slovo „rezerva“ ani jakékoliv ustanovení o rezervách neobsahovalo. První zmínka o rezervách se objevila až v novele účinné od 1. ledna 2002, a to v této podobě: „*Rezervami podle tohoto zákona se rozumí rezerva na rizika a ztráty, rezerva na daň z příjmů, rezerva na důchody a podobné závazky, rezerva na restrukturalizaci. Rezervami se dále rozumí technické rezervy nebo jiné rezervy podle zvláštních právních předpisů.*“

Aktuálně platné znění zákona o účetnictví (od 1. ledna 2016) říká v § 26, odst. 3: „*Rezervy jsou určeny k pokrytí závazků nebo nákladů, jejichž povaha je jasně definována a u nichž je k rozvahovému dni buď pravděpodobné, že nastanou, nebo jisté, že nastanou, ale není jisté jejich výše nebo okamžik jejich vzniku. K rozvahovému dni musí rezerva představovat nejlepší odhad nákladů, které pravděpodobně nastanou, nebo v případě závazků částku, která je zapotřebí k vypořádání. Rezervy nesmějí být použity k úpravám hodnot aktiv. Rezervami se dále rozumí jiné rezervy podle zvláštních právních předpisů.*“

Jsem přesvědčen, že ve světle toho, co jsme si již od začátku tohoto článku společně o rezervách řekli, je zřejmé, že výše uvedenou formulaci zákona by bylo lehké podrobit kritice již v první větě, protože rezerva zjevně není určena „*k pokrytí závazků nebo nákladů*“, protože rezerva je závazkem (na straně dal) a nákladem (na straně má dáti). Rezerva se nevytváří na budoucí závazky – nemůžeme mít v rozvaze současně budoucí a současné závazky. Rezerva se nevytváří na budoucí náklady – nemůžeme mít ve výsledovce současně náklady běžného období a budoucích období. Rezerva se vytváří na budoucí výdaje, které budou nezbytné k úhradě současného závazku vykázaného do nákladů běžného období, ve kterém nastaly příčiny závazku.

Pokud prodáváme elektroniku, která má ze zákona dvouletou záruční lhůtu, pak nám vzniká v okamžiku prodeje závazek opravit věc v případě, že se v průběhu následujících dvou let porouchá. Tento závazek je současný a nevznikne až se věc porouchá, ale již v okamžiku prodeje daného zboží (jako důsledek uzavření kupní smlouvy) a nelze se ho jednostranně zbavit, protože zákazník se bude právem záruční opravy domáhat. Rezerva na záruční opravy tedy zajišťuje, abychom proti výnosu v okamžiku prodeje měli aktuálně také náklad na odstranění možných budoucích závad. Jak závazek, tak náklad jsou tedy současné, pouze výdaj je budoucí a nejistý, proto jej budeme muset kvalifikovaně odhadnout.

Deformace chápání rezerv jako daňové úlevy

Medvědí službu správnému chápání rezerv v účetnictví poskytl zákon o rezervách (593/1992 Sb.), který vznikl o deset let dříve, než se pojem rezervy objevil v zákoně o účetnictví. Mohlo by se zdát, že má něco společného s účetními rezervami, a to přesto, že jeho plný název zní *o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů*. Jeho úkolem je však stanovit, jaké položky a za jakých podmínek jsou daňově odpočitatelné při stanovení základu daně z příjmů. Bohužel se v praxi objevuje přístup, že se v účetnictví dělají jen takové rezervy, které upravuje zákon o rezervách. Tento přístup také vedl k neblahému rozšíření tvorby rezerv na opravy stálých aktiv účetnictví, protože zákon o rezervách si kladl jako podmínku jejich daňové uznatelnosti jejich zaúčtování v účetnictví. V konečném důsledku účetní jednotky vůbec neuvažovaly o tom, zda a jaké mají současné nejistoty, jejichž vyjádřením by měly být rezervy, aby jejich účetnictví bylo věrné a poctivé, ale zkoumaly pouze, zda je rezerva uvedena v zákonu o rezervách a zda je daňově uznatelná. Důsledkem bylo často to, že účetní jednotky tvořily daňově uznatelné rezervy na opravy stálých aktiv, přestože si byly vědomy toho, že opravu v budoucnu možná realizovat nebudou, a netvořily rezervy například na ekologické škody, protože o nich zákon o rezervách nemluví, a to přesto, že jejich negativní důsledky v budoucnu a výdaje spojené s jejich likvidací jsou nepochybné. Stát si sice uvědomil daňové zneužívání rezerv na opravy stálých aktiv, ale místo aby je zrušil, tak jejich tvorbu omezil (bez obhajitelného věcného zdůvodnění) požadavkem na vinkulaci hotovosti ve výši tvorby rezervy.

Rozdílný přístup k daňové účinnosti rezerv a dohadných položek

Neblahý vliv na správné chápání rezerv má také rozdílný přístup k daňové uznatelnosti dohadných položek a rezerv, který vychází z obecného východiska, že dohadné položky jsou daňově účinné, pokud není výslovně stanoveno jinak, na rozdíl od rezerv, které jsou daňově neúčinné, pokud není výslovně stanoveno jinak. Přitom hledisko daňové uznatelnosti by nemělo být kritériem pro rozhodování o správném vykázání transakcí v účetnictví, protože jinak bude pod tlakem daní docházet k deformaci věrného a poctivého zobrazení reality účetnictvím.

Pojďme si zrekapitulovat věcná kritéria pro odlišení položek časového rozlišení, dohadných položek a rezerv:

Položka	Aktivní i pasivní?	Celková míra nejistoty	Je známá protistrana?	Je známá částka?	Je známá splatnost?
Rezerva	Ne	Vysoká	Nemusí být	Odhadem	Odhadem
Dohadná položka	Ano	Nízká	Prakticky vždy	Přesně nebo s vysokou přesností	Přesně nebo s vysokou přesností
Časové rozlišení	Ano	Žádná	Vždy	Přesně	Přesně

Tato kritéria by měla být použita při rozhodování o správném vykázání transakce jako prvotní a teprve v druhém kroku by měla být posuzována jejich daňová uznatelnost.

Nejčastější chyby ve vykazování rezerv

Rezerva je na to, kdyby se něco špatného stalo (na horší časy)

Rezerva je současný závazek, nikoliv závazek budoucí. Příčinou rezervy je tedy událost, ke které již došlo v minulosti (před rozvahovým dnem) a nelze tedy tvořit rezervy na budoucí závazky, jejichž příčiny nastanou až v budoucnu a o kterých dosud s určitostí nevíme, ale máme z nich pouze obavy.

Typickými příklady takového chybného chápání rezerv jsou rezervy na obecná podnikatelská rizika, technický rozvoj nebo obchodní rizika, bez jejich konkrétního (individuálního) určení. Často se takové rezervy tvoří v době, když se firmě daří, s tím, že se to bude v budoucnu „hodit“, až bude hůře. Pak se ve špatných časech dříve natvořené rezervy rozpustí a zachrání zhoršené výsledky hospodaření (...a prémie, bonusy a dividendy).

Zde je namístě připomenout znění § 25, odst. 3 zákona o účetnictví, který účetním jednotkám ukládá vykázat jen ta rizika a ztráty, které „...jsou jim známy do okamžiku sestavení účetní závěrky, jakož i všechna snížení hodnoty bez ohledu na to, zda je výsledkem hospodaření účetního období zisk nebo ztráta.“

Neudělali jsme rezervu, protože si nejsme jistí kolik

Rezerva je ze své podstaty vždy odhadem a odhad má v sobě ze své podstaty vždy určitou míru nejistoty. Kromě rezerv pracuje účetnictví s odhady běžně i v řadě dalších oblastí a má pro to vypracovanou řadu standardních postupů. Odhad se považuje vždy za „správný“ (pokud byl stanoven řádně a neobsahuje chyby v postupu jeho stanovení), a proto se jeho nepřesnost nikdy nepovažuje za chybu a upravuje se tedy vždy jen prospektivně. Tímto postupem se nepřesnost odhadu rezervy postupně každé účetní období zmenšuje tak, jak se blíží splatnost rezervy. Na základě tohoto konceptu prakticky není možné vyhnout se tvorbě rezervy s odůvodněním obtížnosti odhadu její výše, protože i nepřesný odhad je z pohledu opatrnosti lepší než žádný. Nevykázání rezervy je větší chybou než nepřesnost jejího odhadu a důvodem k nevykázání rezervy není ani situace, kdy má účetní jednotka k dispozici více různých odhadů se stejnou mírou spolehlivosti (viz IAS 37, odst. 39 a 40).

Pokud by výjimečně došlo k situaci, že účetní jednotka objektivně není schopna částku rezervy odhadnout, pak by měla tato skutečnost vést ke zveřejnění podmíněného závazku a důvodů neschopnosti vyčíslit odhad v příloze k účetní závěrce.

Nevytvořili jsme rezervu, protože to je právo, ale není to povinnost

Pod dojmem zákona o rezervách se někdy mylně chápe rezerva jako právo. Účetní jednotky jsou přesvědčeny, že mají „právo“ tvořit rezervu, i když k tomu nemají jiný věcný důvod než momentální daňovou úsporu. Naopak nemají pocit povinnosti vytvořit rezervu v případech, kdy k tomu věcné důvody jsou, ale v případě vytvoření rezervy by neměli „právo“ na jejich daňovou odpočitatelnost, a proto se jim do tvorby takových rezerv nechce. Bohužel se to často týká naprosto zásadních důvodů k tvorbě rezerv ve významných částkách, jako jsou rezervy na odstranění ekologických škod, na restrukturalizace, záruky, soudní spory nebo likvidace stálých aktiv.

Tvoříme rezervu postupně jako „spoření“

Česká praxe má zažitou postupnou (lineární) tvorbu rezerv, k čemuž však není vždy opodstatnění. Rezerva není forma „časového rozlišení“ a koncepčně není jejím úkolem rozprostřít náklady mezi účetní období, ale vykázat existující závazek v nejisté výši. Postupná tvorba rezervy má opodstatnění jen v případě, že se postupně zvyšuje (vzniká) příčina rezervy (a tím daný závazek). Například postupné navázení odpadu na skládku (pokud to mění výši budoucích likvidačních výdajů).

Dalším problémem v této souvislosti je skutečnost, že české účetní předpisy nezohledňují v účetnictví časovou hodnotu peněz při vykazování dlouhodobých pohledávek a závazků, a proto české účetní předpisy nevyžadují ani diskont rezerv. V IFRS se však rezervy diskontují vždy, pokud je dopad diskontu významný, a to, co by se mohlo v IFRS zdát postupnou tvorbou rezervy, je zvyšování její hodnoty díky jejímu úročení, které je součástí finančních nákladů.

Rezerva jako prostředek manipulace s disponibilním ziskem

Rezervy spolu s dalšími položkami, které jsou vykazovány na základě odhadů (opravné položky, odpisy, reálné hodnoty, dohadné položky apod.), mohou být relativně snadným prostředkem pro manipulaci s výsledkem hospodaření a tím i disponibilním ziskem, popřípadě hodnotou (cenou) společnosti nebo jejích akcií, pokud jsou veřejně obchodované na kapitálovém trhu. Z tohoto důvodu jsou tyto položky používány v modelech testujících kvalitu účetního výkaznictví jako jeden z indikátorů subjektivnosti (manipulace) účetního výkaznictví a v tomto kontextu jsou také důležité pro auditora při jejich posuzování. Chybně vykázané rezervy ovlivňují nejen disponibilní zisk, ale také ukazatele zadluženosti, rentability a další.

Auditor by měl dbát zvýšené pozornosti při auditu rezerv například před a po podnikové kombinaci (akvizici), kdy mohou být prostředkem pro předakviziční a poakviziční manipulace s hodnotou společností a jejich výsledky hospodaření.

Chybné odlišení rezerv a některých fondů

Účetní jednotky považují v některých případech rezervy za něco jako „vlastní“ závazky a naopak sociální fond jako „cizí“ fond, k čemuž napomáhají některá pravidla tvorby a čerpání sociálního fondu a tvorby a čerpání rezerv a také platné účetní předpisy a zavedená praxe v ČR. Tvorba a čerpání sociálního fondu je často striktně upravena stanovami (společenskou smlouvou) nebo kolektivní smlouvou s odbory, která ve své podstatě stanovuje povinnost (závazek) účetní jednotky hradit některé sociální výdaje, jako jsou příspěvky na stravování, rekreaci, odchodné do důchodu apod., na které by se spíše hodila tvorba rezervy na sociální výdaje. Naopak pokud účetní jednotka chybně tvoří rezervy na obecná rizika, pak by to mělo být správně řešeno tvorbou rezervního fondu.

To, kterou cestu ve výše uvedených případech účetní jednotka zvolí, není lhostejné, protože to deformuje ukazatele finanční situace a výkonnosti, a tím to omezuje schopnost uživatelů účetní závěrky činit na jejím základě správná rozhodnutí. Vodítkem pro vykazování sociálních fondů vám může být například interpretace Národní účetní rady *I-8 Sociální fond a účtování o fondech tvořených ze zisku*.

Nepochopení souvislosti mezi rezervami na opravy stálých aktiv a jejich nekomponentním odepisováním

Jak již bylo v tomto článku konstatováno, je rezerva na opravy stálých aktiv daňovou úlevou a nepředstavuje existující závazek společnosti, který by ospravedlňoval tvorbu rezervy v účetnictví. Na druhou stranu je nutné konstatovat, že objektivní potřeba tvorby rezerv na opravy je často vyvolána nekomponentním odepisováním stálých aktiv, které je v českých účetních předpisech dobrovolné. Pokud jsou významná aktiva odepisována komponentně, pak k tvorbě rezerv na opravy stálých aktiv není žádný důvod. Pokud však nejsou významné části (celky) stálých aktiv s odlišnou životností oproti celému stálému aktivu odepisovány komponentně, pak rezervy na opravy těchto částí (často spíše výměny) nahrazují v nákladech jejich chybějící komponentní odpisy. Činí tak chybně neexistujícím závazkem v rozvaze, ale jsou nešťastným pokusem o to napravit alespoň výsledek hospodaření.

V tomto světle je tedy dobré také zmínit ustanovení Vyhlášky o účetnictví, které zakazuje tvorbu rezerv na opravy pro ty účetní jednotky, které používají komponentní odpisy, viz § 57 odst. 1: *...Účetní jednotka, která využije metodu komponentního odepisování podle § 56a, neúčtuje o rezervě na opravy hmotného majetku.*

Nevykazování rezerv na likvidaci stálých aktiv

Velkou bolestí českého účetnictví jsou rezervy na likvidaci stálých aktiv, jejichž tvorba nemůže být součástí pořizovací ceny daného aktiva, jako by tomu bylo v případě účetnictví podle IFRS. IAS 37 požaduje, aby

odhadované výdaje na likvidaci aktiva byly v současné hodnotě zahrnuty do pořizovací ceny, a následně je tato částka zahrnuta do nákladů jednotlivých období po dobu životnosti aktiva prostřednictvím jeho odpisů (zároveň je rezerva úročena do finančních nákladů). Vzhledem k tomu, že daný postup zahrnutí do pořizovací ceny není v českém účetnictví možný, je nezbytné rezervu tvořit a vykazovat samostatně, pokud existuje povinnost dané aktivum zlikvidovat a tento závazek vzniká obvykle již v okamžiku pořízení daného aktiva.

Další důležitá okolnost, kterou je nutno vzít v úvahu při tvorbě rezerv na likvidaci, jsou požadavky zvláštních právních předpisů, které tvorbu rezerv na likvidaci přímo nařizují. Jedná se například o likvidaci skládek odpadů, odstranění následků těžby, likvidaci solárních panelů, likvidaci jaderných elektráren apod. Tyto právní předpisy často přímo stanoví částky, které je účetní jednotka povinna nejen tvořit, ale i odvádět například na vinkulované účty. V této souvislosti je však nutné poznamenat, že částky stanovené zmiňovanými právními předpisy jsou celostátně platným obecným paušálem a nemusí být nejlepším odhadem individuálních výdajů dané účetní jednotky nezbytných k likvidaci daného aktiva v jejích podmínkách. Stejně tak nemusí individuálním podmínkám odpovídat obecná povinnost odesílání hotovosti na vinkulované účty nebo do likvidačních fondů, která představuje právním předpisem daný peněžní tok, ale ne individuální odhad načasování a ceny likvidace v podmínkách daného aktiva konkrétní účetní jednotky.

Dobrym vodítkem pro vykazování rezerv na likvidaci stálých aktiv vám může být například interpretace Národní účetní rady *I-34 Rezervy na likvidace*.

Zaměňování rezerv a dohadných položek

Jak již bylo zmíněno v části *Příčiny chybného chápání rezerv* tohoto článku, dochází někdy pod tlakem daní nebo zavedené praxe k záměně rezerv za dohadné položky nebo naopak. Mezi takové případy patří například rezervy na nevybranou dovolenou, rezerva na splatnou daň nebo rezervy na bonusy a odměny. Případem rezerv na splatnou daň se zabývá například interpretace národní účetní rady *I-3 Rezerva na splatnou daň*, která tuto chybnou záměnu také zmiňuje.

Zaměňování rezerv a opravných položek

Dalším příkladem záměny rezerv za jiné položky je situace, kdy dochází ke znehodnocení konkrétních aktiv a jejich správným vyjádřením jsou opravné položky nebo odpisy daného aktiva a ne tvorba

rezervy na ztráty z takového znehodnocení. Viz § 26, odst. 3 zákona o účetnictví: „*Rezervy nesmějí být použity k úpravám hodnot aktiv.*“

Stejně tak je nutné od „klasických“ rezerv pečlivě odlišovat specifické případy, kdy se termín „rezerva“ používá v jiném slova smyslu, jako jsou například technické rezervy v pojišťovnictví nebo rezervy na nedobytné, či pochybné úvěry v bankovníctví apod.

Chybná (ne)kompenzace rezerv s náhradami

Obecně v účetnictví sice platí zákaz kompenzace, ale ten není absolutní a v oprávněných případech je naopak možný. Pokud spolu například úzce souvisí rezerva a náhrada od třetí strany, pak je možná kompenzace celkového dopadu do nákladů ve výsledovce. Ilustrativním příkladem může být náhrada škody od pojišťovny: celkový odhad škody je 100 a pojišťovna potvrdila náhradu ve výši 90, pak bude vykázána nekompenzovaná rezerva ve výši 100 a pohledávka ve výši 90 v rozvaze, ale provede se kompenzace ve výsledovce a v nákladech se vykáže pouze rozdíl ve výši 10. V některých případech je možná kompenzace i přímo v rozvaze, příkladem může být kompenzace rezervy na splatnou daň a zaplacené zálohy na daň, kterou doporučuje i již zmíněná interpretace NÚR *I-3 Rezerva na splatnou daň*. Samozřejmě je, že kompenzace nemůže rezervu zvrátit do záporného zůstatku.

Pozor však na míru souvislosti mezi rezervou a náhradou a odlišnosti v jejich míře pravděpodobnosti, na kterou se kladou odlišné požadavky. Zatímco pohledávka musí být prakticky jistá, rezerva může být pouze pravděpodobná. Otázkou tedy je, zda se v konkrétních případech náhrad správně nejedná spíše o podmíněné aktivum, které je ve své podstatě nejistou pohledávkou, kterou z důvodu opatrnosti nelze vykázat v rozvaze, ale je pouze zveřejněna v příloze.

Zapomíná se na inventarizaci rezerv

Přestože zákon o účetnictví stanoví obecně povinnost inventarizovat aktiva a závazky, tak si někdy účetní jednotky neuvědomují, že součástí závazku jsou fakticky také rezervy a tím je nutná i jejich inventarizace. Viz § 57, odst. 5 Vyhlášky, který stanoví, že: „*Výši vytvořených rezerv a jejich odůvodněnost ověřuje účetní jednotka nejméně při každé inventarizaci.*“

Při takové inventarizaci nestačí ověřit jejich existující seznam, ale je nutné prověřit, zda trvají důvody k jejich existenci, zda se neobjevily nové informace mající vliv na odhad jejich výše či načasování a zda nevznikly důvody k tvorbě dosud neexistujících rezerv.

Rezervy nejsou správně vykázány ve výsledovce

Bohužel Vyhláška o účetnictví považuje rezervu za nákladový druh nebo účel. V důsledku toho máme ve druhovém členění výsledovky jednu položku v provozní části (*F.4. Rezervy v provozní oblasti a komplexní náklady příštích období*) a jednu ve finanční části (*I. Úpravy*

hodnot a rezervy ve finanční oblasti). V účelovém členění výsledovky pak pouze jednu položku, a to pouze ve finanční části (G. Úpravy hodnot a rezervy ve finanční oblasti), o vykazování provozních rezerv se nehovoří.

Správně by měla být tvorba rezervy vykázána v té položce, která je příčinou vytvořené rezervy. Pokud se v druhovém členění výsledovky jedná o rezervu na pokutu, tak by měla být vykázána v pokutách, a to stejné platí i o druhovém členění. Tato skutečnost může být také příčinou rozdílu a úprav při převodu účetní závěrky z ČÚS na IFRS.

V příloze nejsou dostatečně popsány doplňující informace o rezervách

Míra podrobnosti a transparentnosti informací zveřejňovaných v přílohách českých účetní jednotek bývá někdy nízká. Účetní jednotky často zveřejňují informace, které nejsou relevantní v jejich konkrétní situaci, ale nezveřejňují informace, které jsou pro uživatele účetních závěrek důležité pro porozumění a analýzu vykazovaných skutečností. To platí také specificky o rezervách a i když to české účetní předpisy tak podrobně nevyžadují, mohou být dobrou inspirací pro to, které údaje o rezervách vykazovat, jsou ustanovení kapitoly „Zveřejnění“ (odstavce 84-92) v IAS-37.

Závěr

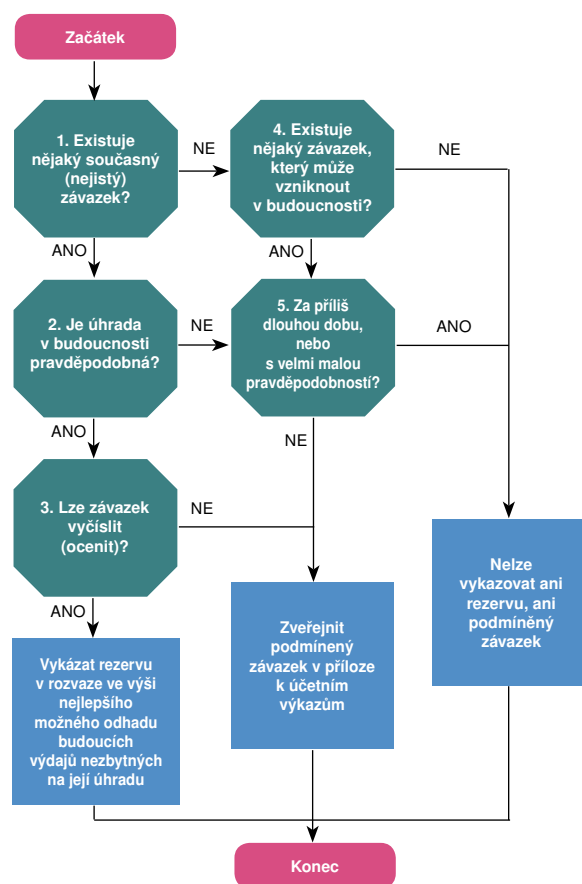
Rezervy jsou v povědomí českých účetních a auditorů stále „pole neorané“. Často jsou chápány daňově, zaměřovány s jinými položkami nebo zneužívány k manipulaci se ziskem, a proto by jim měl auditor věnovat zvýšenou pozornost. Účetní jednotka by měla mít stanovená pravidla (postupy) pro vykazování rezerv. Stejně tak by měl mít auditor stanoveny postupy (testy) jakými správně vykázání rezerv ověřit. Pro oba přístupy lze jako východisko využít následující vývojový diagram.

Doufám, že vám bude tento článek inspirací k hlubšímu zamyšlení nad podstatou, smyslem a účelem vykazování rezerv v účetnictví. Pokud jste účetní, pak vám přeji, abyste rezervu vždy co nejpřesněji odhadli, a pokud jste auditor, tak abyste žádnou chybu v rezervách nepřehlédli.

Tento článek vznikl jako jeden z výstupů institucionální podpory na Fakultě financí a účetnictví VŠE v Praze s číslem projektu IP100040.

Ladislav Mejzlík

Doc. Ing. Ladislav Mejzlík, Ph.D., absolvoval obor ekonomické informace a kontrola na VŠE v Praze, kde pracoval na katedře finančního účetnictví a auditingu v letech 2006–2014 jako vedoucí katedry. V letech 2014 a 2018 byl dvakrát zvolen děkanem Fakulty financí a účetnictví VŠE v Praze. Od roku 1993 je auditorem a v letech 2010–2014 byl dvakrát zvolen prvním viceprezidentem Komory auditorů ČR. V letech

2004–2010 zastupoval ČR v European Accounting Association a od roku 2004 zastupuje Fakultu financí a účetnictví VŠE v Praze v Národní účetní radě. Odborně se specializuje na oblast využití informačních a komunikačních technologií v účetnictví a auditingu a na regulaci a harmonizaci účetnictví v mezinárodním měřítku. Je členem poradní komise Ministerstva financí ČR pro účetnictví.

Zdroje:

Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

Český účetní standard pro podnikatele č. 004: základní postupy účtování o tvorbě a použití rezerv.

IAS 37 — Rezervy, podmíněná aktiva a podmíněné závazky (Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets).

IFRIC 1 — Změny v prováděném vyřazování z provozu, uvědomění do původního stavu a obdobné závazky (Changes in Existing Decommissioning, Restoration and Similar Liabilities).

IFRIC 5 — Práva na podíly na fondech vzniklých pro vyřazování z provozu, uvedení do původního stavu a obnovu životního prostředí (Rights to Interests arising from Decommissioning, Restoration and Environmental Rehabilitation Funds).

Interpretace Národní účetní rady: I-3 Rezerva na splatnou daň.

Interpretace Národní účetní rady: I-34 Rezervy na likvidace.